

**Рогальський І.О., Калинюк Н.М.**

### **Процесуальні і тактичні особливості залучення лікаря під час проведення слідчих (розшукових) дій**

У статті розкриваються окремі аспекти вдосконалення процесуального та криміналістичного забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій із залученням лікаря, аналізується сучасний стан чинного законодавства з питань участі лікаря у слідчих (розшукових) діях як спеціаліста і як експерта. Проаналізовано процесуальні норми, що визначають форми застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Зроблено висновки про те, що лікар, який залучається до проведення слідчих (розшукових) дій у якості експерта є суб'єктом криміналістичного забезпечення тактики проведення процесуальних дій. Лікар, який залучається при проведенні слідчих (розшукових) дій як спеціаліст не є суб'єктом доказування. Функції його полягають у допомозі слідчому при виявленні певних фактів, оцінити які слідчий самостійно не може. У такому випадку також використовуються спеціальні знання особи, що володіє ними. Тому в практиці досудового розслідування не допускається допит спеціаліста в ході проведення слідчих (розшукових) дій. При залученні лікаря як експерта при проведенні слідчих (розшукових) дій слід враховувати те, що висновок експерта відноситься до процесуальних джерел доказів. Разом з тим, свідчення експерта - лікаря, на відміну від відомостей, наданих лікарем, який залучений як спеціаліст, є процесуальним джерелом доказів. Причому, надані свідчення можуть бути як в усній так і в письмовій формі під час допиту (ст. 84, 95, 356 КПК України).

Спеціаліст в роботі з доказами звертає увагу на окремі обставини і дає пояснення зі спеціальних питань. Експерту ж доручається проведення дослідження певних явищ і надання висновку з питань, що виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери його знань.

Спеціаліст може сам задавати питання і робити заяви, пов'язані з виявленням, закріпленням, вилученням та дослідженням доказів.

Пояснення і заяви спеціаліста відрізняються від висновку експерта або його пояснень за їх процесуальною сутністю. Тобто, відомості та письмові пояснення спеціаліста - лікаря, залученого до проведення слідчої (розшукової) дії, не слід розглядати як джерело доказів відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України.

Якісне процесуальне та криміналістичне забезпечення проведення окремих слідчих (розшукових) дій представляється можливим лише за умови належного застосування знань як зі сфери криміналістики, так і зі сфери медичної діяльності, тобто із залученням спеціальних знань різних форм (спеціаліст, експерт).

Суб'єктами процесуального та криміналістичного забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій слід вважати: 1) лікарів, які залучаються до процесуальних дій як спеціалісти (особи, які володіють спеціальними знаннями і навичками застосування технічних або інших засобів і можуть надавати консультації під час досудового розслідування з питань, що вимагають відповідних спеціальних знань і навичок, 2) лікарів, що беруть участь у кримінальному провадженні як експерти (особи, що володіють науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями і мають право, відповідно до чинного законодавства на проведення експертизи та яким доручено провести дослідження

об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, і давати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери його знань.

Під час досудового розслідування процесуальними формами залучення лікаря при проведенні слідчих (розшукових) дій є спеціаліст і експерт. Їх участь, залежно від обставин конкретного кримінального провадження, може бути як обов'язковою так і факультативною.

Чітке визначення процесуального становища лікаря і залучення його до кримінального провадження в якості спеціаліста або експерта є основою підвищення ефективності тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

*Ключові слова:* кримінальне провадження, криміналістичне забезпечення, слідчі (розшукові) дії, тактика проведення, спеціальні знання, спеціаліст, експерт, лікар.

**И. Рогальский, Н. Калынюк**

### **Процессуальные и тактические особенности привлечения врача во время проведения следственных (розыскных) действий**

В статье раскрываются отдельные аспекты совершенствования процессуального и криминалистического обеспечения проведения следственных (розыскных) действий с привлечением врача, анализируется современное состояние действующего законодательства по вопросам участия врача в следственных (розыскных) действиях как специалиста и как эксперта. Проанализированы процессуальные нормы, определяющие формы применения специальных знаний в уголовном производстве.

Сделаны выводы о том, что врач, который привлекается к проведению следственных (розыскных) действий в качестве эксперта является субъектом криминалистического обеспечения тактики проведения процессуальных действий. Врач, привлекаемого при проведении следственных (розыскных) действий как специалист не является субъектом доказывания. Функции которого заключаются в помощи следователю при выявлении определенных фактов, оценить которые следователь самостоятельно не может. В таком случае также используются специальные знания лицом, владеющими ими. Поэтому в практике досудебного расследования не допускается допрос специалиста в ходе проведения следственных (розыскных) действий. При привлечении врача как эксперта при проведении следственных (розыскных) действий следует учитывать то, что заключение эксперта относится к процессуальным источникам доказательств. Вместе с тем, показания эксперта - врача, в отличие от сведений, предоставленных врачом, вовлечен как специалист, также процессуальным источником доказательств. Причем, предоставленные показания могут быть как в устной так и в письменной форме во время допроса (ст. 84, 95, 356 УПК Украины).

Специалист содействует в работе с доказательствами, обращает внимание на отдельные обстоятельства и дает объяснения по специальным вопросам. Эксперту же поручается проведение исследования определенных явлений и предоставления заключения по вопросам, возникающим в ходе уголовного производства и касаются сферы его знаний.

Специалист может сам задавать вопросы и делать заявления, связанные с обнаружением, закреплением, изъятием и исследованием доказательств.

Объяснения и заявления специалиста отличаются от заключения эксперта или его объяснений по их процессуальной сущности. То есть, сведения и письменные объяснения специалиста - врача, привлеченного к проведению следственного (розыскной) действия, предоставленные им не следует рассматривать как источник доказательств в соответствии с ч. 2 ст. 84 УПК Украины.

Качественное процессуальное и криминалистическое обеспечение проведения отдельных следственных (розыскных) действий представляется возможным лишь при условии надлежащего применения знаний как из сферы криминалистики, так и из сферы медицинской деятельности, то есть с привлечением специальных знаний различных форм (специалист, эксперт).

Субъектами процессуального и криминалистического обеспечения проведения следственных (розыскных) действий следует считать: 1) врачей, привлекаемых к процессуальным действиям как специалисты (лица, обладающие специальными знаниями и навыками применения технических или других средств и могут предоставлять консультации вовремя досудебного расследования по вопросам, требующих соответствующих специальных знаний и навыков, 2) врачей, участвующих в уголовном производстве как эксперты (лица, обладающие научными, техническими или иными специальными знаниями и имеют право, в соответствии с действующим законодательством на проведение экспертизы, которым поручено провести исследование объектов, явлений и процессов, содержащих сведения об обстоятельствах совершения уголовного преступления, и дать заключение по вопросам, которые возникают в ходе уголовного производства и касаются сферы его знаний.

Во время досудебного расследования процессуальными формами привлечения врача при проведении следственных (розыскных) действий является специалист и эксперт. Их участие, в зависимости от обстоятельств конкретного уголовного дела о преступлении может быть как обязательным так и факультативным.

Четкое определение процессуального положения врача и привлечения его к уголовному производству в качестве специалиста или эксперта является основой повышения эффективности тактики проведения отдельных следственных (розыскных) действий.

*Ключевые слова:* уголовное производство, криминалистическое обеспечение, следовательные (розыскные) действия, тактика проведения, специальные знания, специалист, эксперт, врач.

#### Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651а-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua> (*Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny vid 13 kvitnya 2012 r. # 4651a-17 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://zakon3.rada.gov.ua*)

2. *Калинюк Н.М.* Тактика проведення очної ставки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Наталя Миколаївна Калинюк. – К.: КНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2012. (*Kalynyuk N.M.*

*Taktyka provedennya ochnoyi stavky : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Natalya Mykolayivna Kalynyuk. – K.: KNU im. T.H. Shevchenka, 2012.)*

3. *Шепітько В.Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія / В.Ю. Шепітько. – Х. : Харків юридичний, 2007. (Shepit'ko V.Yu. Kryminalistychna taktyka (systemno-strukturnyy analiz) : monohrafiya / V.Yu. Shepit'ko. – Kh. : Kharkiv yurydychnyy, 2007.)*

4. Архів Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області. 2004. – Кримін. спр. № 1-228/13. (*Arkhib Ternopil's'koho mis'krayonnoho sudu Ternopil's'koyi oblasti. 2004. – Krymin. spr. # 1-228/13.*)

5. *Коченов М.М. Психология допроса малолетних свидетелей : метод. пособие / М.М. Коченов, Н.Р. Осипова. – М., 1984. (Kochenov M.M. Psykholohyya doprosamaloletnykh svydeteley : metod. posobyе / M.M. Kochenov, N.R. Osypova. – M., 1984.)*